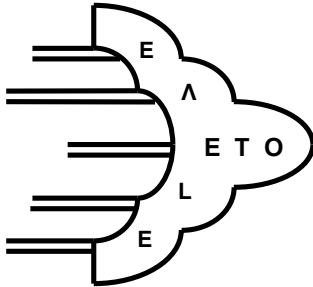

ΟΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ (ΕΛΕΤΟ)
Hellenic Society for Terminology (ELETO)

ΓΡΑΦΕΙΑ:

Αρτέμιδος 6 & Επιδάουρου, 15125 ΜΑΡΟΥΣΙ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ:

Αρτέμιδος 6 & Επιδάουρου, 15125 ΜΑΡΟΥΣΙ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ:

Τηλ.: 210 8662069, 6974321009, 6974754302

Ηλ-Ταχ.: valeonti@otenet.gr

Ιστότοπος: <http://www.eleto.gr/>

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΤΟ:

Μελέτη, εκπόνηση, ... και με οποιοδήποτε τρόπο ανάπτυξη της Ελληνικής Ορολογίας... Συμβολή στην ανάπτυξη της Ελληνικής Γλώσσας και προώθηση του ρόλου της στη διεθνή Ορολογία...

(Από το Καταστατικό)

Αρ.126 Μάιος – Ιούνιος 2014

ISSN 1106-1073

Τιμή: 3 λεπτά

Ο υπερθετικός βαθμός και η ελληνική γλώσσα

Ας φυλλομετρήσουμε την (τέως σχολική) αναπροσαρμοσμένη Μικρή Γραμματική του Τριανταφυλλίδη [1] και ας πάμε στο κεφάλαιο των «**παραθετικών**» των **επιθέτων**. Το κεφάλαιο αρχίζει με τα τέσσερα παραδείγματα των «βαθμών» του επιθέτου «εργατικός»:

Οι βαθμοί του επιθέτου

Ο Γιώργος είναι **εργατικός**.

Ο Γιώργος είναι **εργατικότερος** (ή **πιο εργατικός**) από το Δημήτρη.

Ο Γιώργος είναι ο **εργατικότερος** (ή ο **πιο εργατικός**) από τους συμμαθητές του.

Ο Γιώργος είναι **εργατικότετος** (ή **πολύ εργατικός**).

Το πρώτο παράδειγμα είναι ο «**θετικός**» βαθμός, το δεύτερο είναι ο «**συγκριτικός**» βαθμός και μετά ακολουθούν οι δύο «**υπερθετικοί**»: ο «**σχετικός υπερθετικός**» και ο «**απόλυτος υπερθετικός**».

Ο **σχετικός υπερθετικός** υπονοεί ότι έχουν προηγηθεί **συγκρίσεις** του Γιώργου με **καθέναν** από **όλους** τους συμμαθητές του και δηλώνει ότι αυτός (ο Γιώργος) έχει την **ιδιότητα** του επιθέτου (εργατικότητα) **σε μεγαλύτερο βαθμό**: ή – όπως εκφράζεται και περιφραστικά – «είναι **πολύ** εργατικός». Και σ' αυτό συμφωνεί και η νυν σχολική γραμματική. Αυτό το τελευταίο, όμως, μια τρίτη γραμματική [3] το αποδίδει καλύτερα χρησιμοποιώντας, αντί για το επίρρημα «**πολύ**», το επίρρημα «**πέρα πολύ**». Δηλαδή: «Ο Γιώργος είναι **εργατικότετος** = Ο Γιώργος είναι **πέρα πολύ εργατικός**».

Ο **απόλυτος υπερθετικός** δηλώνει ότι ο Γιώργος (χωρίς να υπονοείται καμιά σύγκριση) έχει την ιδιότητα του επιθέτου (εργατικότητα) «σε **πολύ** μεγάλο βαθμό»: ή – όπως εκφράζεται και περιφραστικά – «είναι **πολύ** εργατικός». Και σ' αυτό συμφωνεί και η νυν σχολική γραμματική. Αυτό το τελευταίο, όμως, μια τρίτη γραμματική [3] το αποδίδει καλύτερα χρησιμοποιώντας, αντί για το επίρρημα «**πολύ**», το επίρρημα «**πέρα πολύ**». Δηλαδή: «Ο Γιώργος είναι **εργατικότετος** = Ο Γιώργος είναι **πέρα πολύ εργατικός**».

Εν ολίγοις, όταν λέμε «ο Γιώργος είναι εργατικότετος» (**απόλυτος υπερθετικός**) ή ότι «ο Γιώργος είναι **πέρα πολύ** εργατικός» αυτό σημαίνει ότι, προσωπικά, έχουμε εκτιμήσει ότι την ιδιότητα αυτήν την έχει ο Γιώργος σε **πέρα πολύ** μεγάλο βαθμό, χωρίς να τον συγκρίνουμε με κανέναν άλλον. Όταν, όμως, λέμε «ο Γιώργος είναι **ο εργατικότερος**...» ή «ο Γιώργος είναι **ο πιο εργατικός**...» (**σχετικός υπερθετικός**) τότε αυτό σημαίνει ότι έχουμε συγκρίνει τον Γιώργο με όλους τους άλλους (μέλη του ίδιου συνόλου: συμμαθητές, φίλους του, συνεργάτες του κτλ. ανάλογα με το συγκεκριμένο).

Υπάρχει ένα ερώτημα: Πόσοι από τους «υπερθετικούς» βαθμούς που χρησιμοποιούμε καθημερινά στη γλωσσική επικοινωνία μας εκφράζουν λογικά την πραγματικότητα, έστω και την υποκειμενική; Θα έλεγα ότι με τους απόλυτους υπερθετικούς δεν υπάρχει πρόβλημα. Όταν λέμε: «ο Α είναι **πέρα πολύ** καλός άνθρωπος» η γνώμη που εκφέρουμε αφορά μόνο τον Α και βασίζεται σε στοιχεία που έχουμε, προσωπικά, υπόψη για τον άνθρωπο Α. Δεν συμβαίνει το ίδιο, όμως, με τους σχετικούς υπερθετικούς. Όταν λέμε: «ο Α είναι ο καλύτερος άνθρωπος» (μπορεί να προσθέσουμε και «του κόσμου») τότε σίγουρα λέμε ψέματα, αφού αποκλείεται να έχουμε

γνωρίσει ή να έχουμε στοιχεία για όλους τους ανθρώπους και να έχουμε κάνει σύγκριση. Αν αντί «του κόσμου» προσθέταμε τον περιορισμό «που έχω γνωρίσει» ή «που ξέρω» τότε δεν θα υπήρχε ψέμα: έχουμε γνωρίσει ένα συγκεκριμένο σύνολο ανθρώπων και έχουμε σχηματίσει γνώμη γι' αυτούς και έτσι είναι δυνατόν να έχουμε κάνει όλες τις συγκρίσεις που προαπαιτούνται για τη χρήση του σχετικού υπερθετικού.

Το φαινόμενο αυτής της «χαλαρής» χρήσης του σχετικού υπερθετικού δεν είναι καθόλου σπάνιο: Φυσικά, δεν θα θεωρούσαμε ότι υπάρχει δόλος πίσω από όλες αυτές τις εκφράσεις: ότι πρόκειται δηλαδή για σκόπιμες «ψευτιές». Θα τις κατατάζουμε, μάλλον, στις συγγνωστές **γλωσσικές ανακρίβειες** ή **υπερβολές**.

Ας έρθουμε τώρα στην ελληνική γλώσσα. Αυτό το άρθρο γράφτηκε ακριβώς με αφορμή διάφορες συζητήσεις και αντιπαραθέσεις στο πιο δημοφιλές προσωπικό δικτυο, στο Φέισμπουκ, όπου κάποιοι εκφράζονται με τέτοιου είδους εκθειαστικές ανακρίβειες για την ελληνική γλώσσα και κάποιοι άλλοι αντιδρούν τόσο έντονα, ώστε να νομίζει κανένας ότι δεν πρόκειται για ανθρώπους που μιλάνε την ίδια γλώσσα.

Σχετικά με το ποιος έχει δικαίωμα να μιλάει για τη γλώσσα, είχαμε γράψει στο Ορόγραμμα αρ.101 [4] τα εξής: «...για το γενικό θέμα (**ελληνική γλώσσα**) έχει όχι μόνο δικαίωμα αλλά και υποχρέωση να ενδιαφέρεται κάθε ομιλητής της ελληνικής, ανεξαρτήτως προέλευσης, φύλου, ηλικίας, ειδικότητας ή άλλου οποιουδήποτε διακριτικού χαρακτηριστικού. Και εδώ είναι μια βασική διαφορά της επαφής που έχουν τόσο οι ειδικοί όσο και το ευρύ κοινό με το γλωσσικό αντικείμενο έναντι οποιουδήποτε άλλου ειδικού αντικείμενου, αφού η γλώσσα αποτελεί τον κώδικα επικοινωνίας μέσω του οποίου έρχονται όλοι αυτοί σε επαφή με οποιοδήποτε άλλο γνωστικό αντικείμενο...»

Ποια είναι, όμως, σήμερα η ελληνική γλώσσα; Η ελληνική γλώσσα έχει περάσει από διάφορες φάσεις δια μέσου των αιώνων. Με τον όρο **ελληνική γλώσσα** μπορούμε να αναφερόμαστε σε όλες τις φάσεις και όλες τις μορφές της γλώσσας μας διαχρονικά, από την αρχαία ελληνική έως την σημερινή. Η σημερινή **ελληνική γλώσσα** μπορούμε να πούμε ότι είναι «η **κοινή νεοελληνική** μαζί με όλες τις νεοελληνικές **διαλέκτους** και τα νεοελληνικά **ιδιώματα**». Συνήθως, βέβαια, όταν αναφερόμαστε στη σημερινή γλώσσα μας εννοούμε την **κοινή νεοελληνική**. Αυτή είναι η γλώσσα της εκπαίδευσης, της διοίκησης, του τύπου και των ηλεκτρονικών ΜΜΕ, της καθημερινής συνεννόησής μας. Την κοινή νεοελληνική καλούνται οι δάσκαλοι και οι φιλόλογοι να διδάξουν: σ' αυτήν οι επιστήμονες των άλλων ειδικοτήτων θα εκφραστούν: σ' αυτήν οι δημοσιογράφοι θα συντάξουν τα κείμενά τους: σ' αυτήν οι μεταφραστές θα μεταφράσουν: σ' αυτήν οι φιλόσοφοι θα αναπτύξουν τα φιλοσοφικά πονήματά τους και αυτήν θα καλλιερήσουν οι λογοτέχνες γράφοντας έργα, πεζά ή ποιητικά, του απευθύνονται στο ευρύ κοινό.

OROGRAMMA No 126, May – June 2014,
ISSN 1106-1073

Bimonthly edition of

Hellenic Society for Terminology (ELETO)

Epidavrou & Artemidos 6, GR-15125 MAROUSI GREECE

Όλοι αυτοί **δεν** «παρατηρούν» **αλλά** «ζουν» το φαινόμενο «ελληνική γλώσσα»: αποτελούν μέρος του· και πολλοί από αυτούς αναφέρονται συχνά σ' αυτό· πολλές φορές εκθειαστικά· πολλές φορές με υπερβολική αγάπη· πολλές φορές με θετικούς και υπερθετικούς βαθμούς· απόλυτους αλλά και σχετικούς. Και για μεν τους θετικούς βαθμούς και τους απόλυτους υπερθετικούς, έχουν κάθε δικαίωμα να έχουν την (υποκειμενική) γνώμη τους, όπως π.χ.: *Η ελληνική είναι πάρα πολύ ωραία γλώσσα. Η ελληνική είναι ωραιότερη γλώσσα. Η ελληνική είναι γλώσσα ζωηρή, γλώσσα εκφραστική, γλώσσα μουσική, γλώσσα μαγική. Η ελληνική είναι γλώσσα πλουσιότερη. Η ελληνική είναι μια παραγωγικότερη γλώσσα. Η ελληνική είναι γλώσσα «θεική» και πλήθος άλλων κοσμητικών επιθέτων που έχουν έντονο τον χαρακτήρα της υποκειμενικότητας.* Επίσης, απόλυτα φυσικό είναι κάποιοι να έχουν γνώμη που προκύπτει από την επαφή τους με άλλες γλώσσες (αν γνωρίζουν ή έχουν ακούσει μερικές από αυτές) και να κάνουν συγκεκριμένες συγκρίσεις σε **ποιοτικά χαρακτηριστικά** που μπορούν να εκτιμηθούν με το γλωσσικό αισθητήριό τους. Προκειμένου, όμως, για **ποσοτικά χαρακτηριστικά**, ακόμα και για δύο γλώσσες μόνο, τέτοιες συγκρίσεις μπορούν να γίνουν **μόνο αν υπάρχουν στοιχεία** από σχετικές έρευνες. Γνώμες, όπως: «για μένα η ελληνική γλώσσα είναι ακουστικά ωραιότερη από τη γλώσσα Χ» **δεν** προσκρούουν σε κανένα επιστημονικό δεδομένο. Αυτός που εκφράζει μια τέτοια γνώμη **δεν** χρειάζεται να την τεκμηριώσει. *De gustibus et de coloribus non est disputandum*¹. Η διατύπωση, όμως π.χ. «η ελληνική γλώσσα έχει περισσότερες λέξεις από τη γλώσσα Χ», χωρίς σχετική τεκμηρίωση, δημιουργεί πρόβλημα.

Εντονότερο πρόβλημα εμφανίζεται όταν αρχίσουν να λέγονται σχετικοί υπερθετικοί: *Η ελληνική είναι η πρώτη και η ωραιότερη γλώσσα. Η ελληνική είναι η πιο εκφραστική γλώσσα. Η ελληνική είναι η πιο πλούσια και πιο παραγωγική γλώσσα. Η ελληνική είναι η πιο «νοηματική» γλώσσα... Λογικά, όλες αυτές οι εκφράσεις υπονοούν ότι ο ομιλών έχει κάνει (ή έχει υπόψη του) κάποια σύγκριση της ελληνικής με όλες τις άλλες (περίπου 6.000) γλώσσες του κόσμου, πράγμα εξαιρετικά δύσκολο έως ανθρωπίνως αδύνατο, ακόμα και αν μιλάει ένας γλωσσολόγος. Το αν είναι σίγουρα **αληθής** ή σίγουρα **ψευδής** η έκφραση «*Η ελληνική είναι η πλουσιότερη γλώσσα*» μόνο μια ειδική επιστημονική έρευνα μπορεί να το αποδείξει, η οποία, **αφού ορίσει ως έννοια** τον «**πλούτο μιας γλώσσας**», να τον μετρήσει σε όλες τις γλώσσες και μετά να αποφανθεί. Ελλείψει μιας τέτοιας έρευνας, **δεν** έχει δικίο ούτε αυτός που έχει εκφέρει τον σχετικό υπερθετικό «η πλουσιότερη γλώσσα» ούτε ο άλλος που, αντικρούοντας τον πρώτο, ισχυρίζεται ότι αυτό **δεν** ισχύει.*

Με τέτοιες ανακρίβειες και υπερβολές γεννιούνται διάφοροι «**μύθοι για την ελληνική γλώσσα**» οι οποίοι με τη σειρά τους έχουν δημιουργήσει μια κατηγορία «**απομυθοποιητών**». Και, όπως σε άλλες περιπτώσεις η αντίδραση προς μία υπερβολή οδηγεί προς την αντίθετη υπερβολή, έτσι και εδώ. Πολλοί από αυτούς τους «απομυθοποιητές» (γλωσσολόγοι ή μη) αντιδρούν σε κάθε τι θετικό που εκφράζεται για την ελληνική γλώσσα και, με το πρόσχημα της επιστήμης και της «ισότητας των γλωσσών», προσπαθούν να «βάλουν τα πράγματα στη θέση τους»: Η ελληνική γλώσσα είναι σαν όλες τις άλλες, **δεν** έχει κάτι το ιδιαίτερο, **δεν** είναι η ωραιότερη, **δεν** είναι η πλουσιότερη, **δεν** έχει τις σπουδαίες ιδιότητες που της αποδίδουν με ολα αυτά τα ωραία επίθετα κτλ. Έχουμε φτάσει στο σημείο να προβληματίζεται κανένας μήπως χαρακτηριστεί άσχημα εάν εκδηλώσει την αγάπη και τον θαυμασμό του για την ελληνική γλώσσα, την μητρική του γλώσσα.

Και αναρωτιέσαι: πόσο κακό είναι κανένας να «παινεύει το σπίτι του», αφού – όπως λέει και η λαϊκή παροιμία – «αν δεν το παινήσει θα πτέσει να τον πλακώσει»; Είναι μάλλον απίθανο να υπάρχει άνθρωπος που να μην έχει πολύ ψηλά στην εκτίμησή του τη μητρική του γλώσσα. Και όπως αυτός εκθειάζει ένα σωρό άλλα «δικά του πράγματα» και φτάνει σε **γλωσσικές υπερβολές** έτσι εκφράζεται και για τη μητρική του γλώσσα.

Η πιο σταθερή και συνεπής «απομυθοποίηση» του κόσμου μας γίνεται ασφαλώς από την επιστήμη. Αλίμονο, όμως, εάν προσπαθούσαμε να «απομυθοποιήσουμε» **όλες** τις γλωσσικές καταβολές που έχουν φτάσει μέχρι σήμερα και που **δεν συμβαδίζουν** με τα δεδομένα της επιστήμης, πρόκειται δηλαδή για ανακρίβειες που ξεκίνησαν από πολύ παλιές και λανθασμένες αντιλήψεις του ανθρώπου για τον κόσμο γύρω του. **Θα έπρεπε τότε η γλώσσα να αναθεωρηθεί εκ βάθρων.** Θα έλεγες στον αστρονόμο ή αστροφυσικό: «Δες τι ωραίος που είναι ο ήλιος που

ανατέλλει!» και θα σε διόρθωνε «Ο ήλιος **δεν** κάνει τίποτε για να «ανατείλει» ούτε για να «δύσει»! Η Γη είναι αυτή που περιστρέφεται κι εμείς που είμαστε πάνω της βλέπουμε και ξαναβλέπουμε τον ήλιο να εμφανίζεται να παραμένει για ένα διάστημα ορατός και να εξαφανίζεται. Και, αυτή τη στιγμή, ο φωτεινός δίσκος που βλέπεις **δεν** είναι παρά η εικόνα του ήλιου όπως αυτός ήταν πριν 8 λεπτά². Θα μπορούσε δηλαδή αυτή τη στιγμή ο ήλιος να καταστραφεί, αλλά εμείς θα το πάρουμε είδηση ύστερα από 8 λεπτά»...

Η πορεία του Είναι του ανθρώπου (το Γίνεσθαι) είναι τριδιάστατη: **πορεία στη γνώση** (εμείς και ο κόσμος), **πορεία στην ηθική** (εμείς και οι άλλοι), **πορεία στην αισθητική/τέχνη** (εμείς και το μέσα μας)³. Με τη γλώσσα απεικονίζονται, εξωτερικεύονται και επικοινωνούνται και οι τρεις συνιστώσες. Η γλώσσα τα περιέχει όλα. Αρκεί να ξέρουμε κάθε φορά για τί μιλάμε. Η **γνώση** του κόσμου, στην έκφρασή της, απαιτεί το στερεό έδαφος της λογικής, της απόδειξης, της τεκμηρίωσης· η **ηθική** χρειάζεται την εμβάθυνση στη γνώση του εαυτού μας και την ανύψωση του άλλου στο ίδιο ύψος με μας, ενώ στην **αισθητική** παίζουν σημαντικό ρόλο οι αισθήσεις, η φαντασία, ο μύθος, η αίσθηση του ωραίου.

Ως κατακλείδα στο άρθρο αυτό, ας τονίσουμε ότι η ελληνική γλώσσα είναι η **γλώσσα όλων μας**: όλων όσοι επικοινωνούμε με αυτήν· όλων όσοι μιλάμε· όλων όσοι την γράφουμε· όλων όσοι την διδάσκουμε και όσοι την διδασκόμαστε· όλων όσοι την καλλιεργούμε και διατυπώνουμε με αυτήν γνώμες, σκέψεις, επιστημονικές γνώσεις ή φιλοσοφικές ιδέες, είτε πρωτογενώς είτε μεταφράζοντας από άλλες γλώσσες· όλων όσοι δημιουργούμε με αυτήν λογοτεχνήματα· όλων όσοι απολαμβάνουμε με αυτήν θεατρικά έργα και άλλες εκδηλώσεις λόγου και δράσης.

Της αξίζουν πολλοί έπαινοι: **γι' αυτό που είναι**: μια γλώσσα με μακράιωνη ιστορία και με πολλές **αρετές**, που μπορεί να σκεφτεί ο καθένας μας. Αρετές όχι μόνο στον θετικό βαθμό, αλλά και στον **απόλυτο υπερθετικό βαθμό**. Όλες οι γλώσσες έχουν την αξία τους· μα η ελληνική είναι «η **γλώσσα μας**». Έχουμε, επομένως, κάθε δικαίωμα να την αγαπάμε με πάθος και να νοιώθουμε περήφανοι γι' αυτήν, αλλά και να την σεβόμαστε· χωρίς φυσικά να περιφρονούμε τις άλλες γλώσσες. **Είναι περιττός ο σχετικός υπερθετικός.** Δεν χρειάζονται οι «μύθοι» που ερεθίζουν κάποιους «απομυθοποιητές». Αντί να ασχολούμαστε με «μύθους» και «απομυθοποιήσεις» ας ασχοληθούμε με το πώς θα καλλιεργούμε και θα αναπτύσσουμε αυτήν τη γλώσσα για να εξακολουθεί να καλύπτει τις τρέχουσες αλλά και τις μελλοντικές ανάγκες μας, όπου την έχει ο καθένας μας ανάγκη: βελτιώνοντας την διδασκαλία της· αναδεικνύοντας τους κανόνες της· φωνολογικούς, μορφολογικούς, γραμματικούς και συντακτικούς· χρησιμοποιώντας και διαδίδοντας την ορολογία της· χωρίς να υπάρχει κανένας διαχωρισμός ανάμεσά μας. Αφού είμαστε όλοι ομιλητές της.

- [1] *Νεοελληνική Γραμματική*, Αναπροσαρμογή της Μικρής Νεοελληνικής Γραμματικής του Μανόλη Τριανταφυλλίδη, ΟΕΔΒ
- [2] Σ. Χατζησαββίδης, Α. Χατζησαββίδη, *Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Α', Β', Γ' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ
- [3] Χρ. Κλαίρης, Γ. Μπαμπινιώτης, *Γραμματική της Νέας Ελληνικής*, Ελληνικά Γράμματα, 2005
- [4] Ορόγραμμα αρ.101, *Οι μεν, οι δε και η ΕΛΕΤΟ*, Μάρ-Απρ.2010

K.B.

Συνέδρια/Συμπόσια/Σεμινάρια σχετικά με την Ορολογία και άλλα ορολογικά νέα (Διαρκής Κατάλογος του «Ο»)

Ο κατάλογος Συνεδρίων/Συμποσίων/Σεμιναρίων που δημοσιεύεται παρακάτω περιλαμβάνει εκδηλώσεις που έχουν σχέση με Ορολογία και πρόκειται να διεξαχθούν στο άμεσο μέλλον, ή έχουν πρόσφατα διεξαχθεί, καθώς και άλλα ορολογικά νέα. Η πληροφόρηση του «Ο» για τις εκδηλώσεις αυτές προέρχεται *κυρίως* από τη συχνή ηλεκτρονική ενημέρωση της ΕΛΕΤΟ από το **Infoterm (Διεθνές Κέντρο Πληροφοριών για την Ορολογία: <http://linux.infoterm.org/>)**, και από την EAFΤ (Ευρωπαϊκή Ένωση Ορολογίας: www.eaft-aet.net), των οποίων η ΕΛΕΤΟ είναι μέλος.

1. Διεθνές Θερινό Σχολείο Ορολογίας (International Terminology Summer School) 14-18 Ιουλίου 2014 Βιέννη, Αυστρία. (http://www.termnet.org/english/events/tss_2014/index.php)

² 8 λεπτά χρειάζεται το φως του ήλιου για να φτάσει στη Γη.

³ Από σειρά εξαιρετικών ομιλιών του **Θ. Π. Τάσιου**, ο οποίος χρησιμοποίησε τους αντίστοιχους όρους: **γνωστικό ενέργημα**, **ηθικό ενέργημα** και **αισθητικό ενέργημα**.

¹ Λατινικό: *De gustibus et de coloribus non est disputandum* = για γεύσεις και για χρώματα δε υπάρχει λόγος διαφωνίας (ανάλογο του νεοελληνικού: *Περι ορέξεως ουδείς λόγος*).

2. 4-γλωσση (καταλανικά, ισπανικά, γαλλικά και αγγλικά) έκδοση της Termcat (dictionary on electronic administration: http://www.termcat.cat/ca/Diccionaris_En_Linia/170/Presentacio/)
3. Κατάρτιση: [FIT XXth World Congress](#) – Post Congress intensive training on Terminology Management based on the ECQA Certified Terminology Manager – Basic programme, 7-9 August 2014, Berlin, Germany http://www.termnet.org/english/about_us/news/?we_objectID=1209)
4. 2ο Διεθνές Συνέδριο της IAPTI (International Association of Professional Translators & Interpreters), 20 και 21 Σεπτεμβρίου 2014, Αθήνα (grconference@iapiti.org)
5. Συνέδριο: Mediterranean Editors & Translators Meeting 2014, Euroforum San Lorenzo de El Escorial, Spain, October 30 to November 1, 2014 (<http://www.metmeetings.org/>)

K.B.

Φιλοτελική ορολογία (3)

(Συμπλήρωμα-συνέχεια από το Φύλλο αρ.118)

1. ακανόνιστο (**irregular**)
2. άκομψο (**clumsy**)
3. ανάγλυφη εμφάνιση (**embossed appearance**)
4. αναμνηστικός φάκελος (**commemorative cover**)
5. ανεστραμμένη επισήμανση (**inverted overprint**)
6. ανεστραμμένο (**inverted**)
7. ανεστραμμένο κέντρο (**inverted centre**)
8. αντίτυπο (**copy**)
9. άνω άκρο φύλλου (**upper margin**)
10. απέχοντες αριθμοί (**wide-spaced numbers**)
11. αριθμός στο περιθώριο (**number on margin**)
12. ασύμμετρη εμφάνιση (**asymmetrical appearance**)
13. βαθύς τόνος (**deep shade**)
14. βοηθήματα συλλέκτη (**collector's aids**)
  - λαβίδα βλ. όρο
  - μεγεθυντικός φακός βλ. όρο
  - υδατοσημοσκόπιο βλ. όρο
  - οδοντόμετρο βλ. όρο
  - λεκάνη Χρησιμοποιείται για το πλύσιμο των γραμματοσήμων
  - γομόχαρτο βλ. όρο
  - φακελάκια Είναι διαφανή για φύλαξη των πλεοναζόντων γραμματοσήμων
15. γένεση έκδοσης (**creation of issue**)
 Η διαδικασία έκδοσης γραμματοσήμων είναι η ακόλουθη: Πρώτα τα κρατικά όργανα καταστρώνουν το πρόγραμμα εκδόσεων συνήθως για ένα έτος. Καθορίζονται στη συνέχεια οι παραστάσεις και οι ποσότητες, ακολουθούν οι καλλιτέχνες που ετοιμάζουν τα σχέδια των γραμματοσήμων και με την εκλογή του οριστικού σχεδίου προσδιορίζονται οι διαστάσεις με την τελική μορφή του για την αποστολή του στο τυπογραφείο. Ακολουθούν δοκιμαστικές εκτυπώσεις των δοκιμών και το τελικό δοκίμιο, αφού υπογραφεί από το γνωμοδοτικό συμβούλιο, κρατείται για το φιλοτελικό μουσείο. Μετά προχωρεί η εκτύπωση και στη συνέχεια η οδόντωση. Τα γραμματόσημα εκδίδονται είτε μεμονωμένα ή κατά σειρές και κάθε έκδοση λαμβάνει ένα όνομα.
16. γνήσιο, όχι γνήσιο (**original, not original**)
17. γραμματοκιβώτιο (**letter-box**)
 Κιβώτιο της Ταχυδρομικής Υπηρεσίας ή κεντρικών σημείων της πόλης όπου ρίχνονται οι επιστολές για ταχυδρόμηση.
18. γραμμές σκίασης (**shading lines**)
19. γραμματοσήμανση (**stamping**)
 Η επικόλληση του απαραίτητου γραμματοσήμου σε όλα τα αντικείμενα που ταχυδρομούνται
20. δείγμα (**specimen**)
21. δημοπρασία (**auktion**)
22. διαγώνια διχοτομημένο (**diagonally bisected**)
23. διάτρηση (**perforation**)

- γραμμωτή (**rouletted**)
  - πριονωτή (**percé en scie**)
  - ραπτομηχανής (**pin**)
24. **διάτρητο γραμματόσημο**
 Είναι το γραμματόσημο που έχει διατρηθεί πάνω στην εικόνα του με ορισμένα γράμματα ή σχέδια. Οργανισμοί και Τράπεζες που διατηρούσαν μεγάλη αλληλογραφία και χρησιμοποιούσαν πολλά γραμματόσημα, τα τρυπούσαν με τα αρχικά του τίτλου τους προκειμένου να αποφύγουν την κλοπή τους. Όμως με την εισαγωγή των μηχανών προπληρωμής του ταχυδρομικού τέλους καταργήθηκε η διάτρηση. Τα διάτρητα γραμματόσημα αποτελούν ένα είδος θεματικής συλλογής.
  25. **διπλή/τριπλή εκτύπωση (double/triple print)**
  26. **διπλή/τριπλή επισήμανση (double/triple overprint)**
  27. **διπλές ημερομηνίες, η μία ανεστραμμένη (double dates, one inverted)**
  28. **διπλό κέντρο (double centre)**
  29. **εικαστικό γραμματόσημο**
 Η περιορισμένη επιφάνεια, η δέσμευση του θέματος και η αναγκαία αναγνωρισιμότητα είναι στοιχεία που χαλιναγωγούν τους καλλιτέχνες. Αυτοί είναι οι λόγοι που η σχεδίαση γραμματοσήμων στάθηκε σχεδόν ανατρεπτική για τους ζωγράφους και πιο πρόσφορη για τους χαράκτες. Μετά τον πόλεμο αρχίζει μια δημιουργική περίοδος για το Ελληνικό γραμματόσημο.
 Ο Γιάννης Κεφαλληνός καθηγητής στο Εργαστήριο Χαρακτικής της Σχολής Καλών Τεχνών από το 1932 είναι ο πρώτος χαράκτης που συνεργάζεται με το ταχυδρομείο. Η συνεργασία του κράτησε τέσσερα χρόνια (1950-1954), αλλά τα γραμματόσημα που φιλοτέχνησε χαρακτηρίζονται σήμερα συλλεκτικά και τεράστια καλλιτεχνικής αξίας. Από το 1954 έως το 1967 τη φιλοτέχνηση των γραμματοσήμων αναλαμβάνει κυρίως ο χαράκτης Α. Τάσος. Το τυπογραφείο Ασπιώτη-Έλκα έχει την αποκλειστικότητα των εκτυπώσεων που γίνονται μόνο λιθογραφικά με τη μέθοδο offset. Στη σειρά των μονίμων συνεργατών των Ελληνικών Ταχυδρομείων ακολουθούν οι ζωγράφοι-χαράκτες Γ. Βελισσαρίδης και Π. Γράββαλος. Οι τεχνικές πλέον έχουν εξελιχθεί και το γραμματόσημο μπορεί να δέχεται εκτύπωση πολλών χρωμάτων.
 Τη δεκαετία 1980 συνεργάστηκαν με τα Ελληνικά Ταχυδρομεία και διάφοροι άλλοι ζωγράφοι-χαράκτες όπως ο Τ. Κατσουλίδης, Γ. Βαρλάμος, Δ. Μυταράς, Γ. Παπαδάκης, κ.α. Η σταδιακή επικράτηση της τεχνολογίας των ηλεκτρονικών υπολογιστών τα επόμενα χρόνια έφερε και την αλλαγή στην αισθητική. Τα έτοιμα μοτίβα, η ευκολία στη μεταφορά, τη μεγέθυνση, τις προσαρμογές χωρίς κόπο και τις άπειρες παραλλαγές που μπορούν να προκύψουν, περιόρισαν τη δημιουργική επέμβαση του καλλιτέχνη στον σχεδιασμό με αποτέλεσμα την απομάκρυνση των ζωγράφων-χαρακτών. Τη θέση τους ανέλαβαν ικανοί χειριστές ηλεκτρονικών υπολογιστών.
  30. **Εθνικής Περιθαλψής και Κοινωνικής Πρόνοιας (charity stamps)**
 Η επαναστατική περίοδος στην Κρήτη, που διήρκεσε από τον Απρίλιο 1821 μέχρι τον Ιούνιο 1830 ανάγκασε πολλούς Κρήτες να καταφύγουν στην Ελεύθερη Ελλάδα. Τότε ο Κυβερνήτης Ι. Καποδιστριας για να τους βοηθήσει εξέδωσε τον Μάιο 1831 κουπόνι αξίας 40 λεπτών. Παρόλο που η επικόλλησή του δεν ήταν υποχρεωτική, θεωρείται το πρώτο γραμματόσημο Κοινωνικής Πρόνοιας σε όλον τον κόσμο, το οποίο εξεδόθη επίσημα ως κουπόνι εράνου. Έκτοτε, μέχρι το 1956 εκδόθηκαν 107 γραμματόσημα Κοινωνικής Πρόνοιας και Εθνικής Περιθαλψής ως μια κοινωνική αποστολή.
  31. **εκδόσεις (issues)**
    - αεροπορικές βλ. πρόσθετο τέλος
    - αναμνηστικές βλ. όρο
    - ανεπίσημες βλ. όρο
    - ανεπιτυχείς/επιτυχείς (**unsuccessful/successful**)
    - αντιστασιακές βλ. όρο
    - Εθνικής Περιθαλψής και Κοινωνικής Πρόνοιας

βλ. όρο πρόσθετο τέλος

- **Ενάρθημα Εισπρακτέα** γνωστά ως «ταξ» βλ. πρόσθετο τέλος
- **Κοινότητα Αγίου Όρους** βλ. όρο
- **λιθογραφικές (lithographic)** βλ. εκτύπωση
- **Ολυμπιακών αγώνων (Olympic games)**
- **προσωρινές (provisional)**
- **τακτικές-οριστικές** βλ. όρο
- **χαλκογραφικές (engraved)** βλ. εκτύπωση
- **φιλοτελικές Ενώσεις/Εταιρείες**, από βλ. όρο

32. Εκδόσεις Κρητικής Πολιτείας (Cretan State issues)

Τα κρητικά γραμματόσημα κυκλοφόρησαν από το 1862 μέχρι το 1898 από τα τουρκικά ταχυδρομεία που λειτουργούσαν στο νησί, αφού είναι γνωστό ότι η Οθωμανική Αυτοκρατορία κατείχε την Κρήτη από το έτος 1669. Τα γραμματόσημα αυτά θεωρούνται κρητικά εφ' όσον φέρουν σφραγίδες τουρκικών ταχυδρομείων. Μετά το διορισμό του πρίγκηπα Γεωργίου της Ελλάδας ως υπάτου αρμοστή Κρήτης, άρχισαν να οργανώνονται οι θεσμοί και οι υπηρεσίες της Κρητικής Πολιτείας. Με την οργάνωση και λειτουργία της Ταχυδρομικής Υπηρεσίας της Κρητικής Πολιτείας την 1^η Μαρτίου 1900 κυκλοφορεί η πρώτη σειρά των κρητικών γραμματοσήμων. Η έκδοση των γραμματοσήμων της Θερσίσου αποφασίστηκε από την Επαναστατική Συνέλευση, που έγινε στην Θέρσιου με επικεφαλής τον Ελ. Βενιζέλο στις 14/3/1905 και είχε σκοπό την άμεση ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα.

33. ενωμένη σειρά (se-tenant set)

34. επανέκδοση (re-issue)

35. επιμελημένη εκτύπωση (fine print)

36. ζευγάρι, ζεύγος (pair)

δύο ενωμένα γραμματόσημα με την ίδια παράσταση. Έχουν εμφανιστεί αρκετές ποικιλίες στα γραμματόσημα του ζευγαριού, μερικές είναι:

- **αντίποδο (tête-bêche)**
- **κάθετο/οριζόντιο (vertical/horizontal)**
- **με περιθώριο στο μέσον (gutter pair)**
- **το ένα με μικρό διάστημα (one with small space)**
- **το ένα χωρίς επισήμανση (one without overprint)**
- **χωρίς οδόντωση (imperforate)**
- **χωρίς οδόντωση αντίποδο (imperforated tête-bêche)**
- **χωρίς οδόντωση ενδιάμεσα (imperforate between)**
- **χωρίς οδόντωση κάθετα/οριζόντια (imperforate vertically/ horizontally)**
- **χωρίς οδόντωση με διπλή/τριπλή εκτύπωση (imperforate with double/triple print)**
- **χωρίς οδόντωση με διπλή εκτύπωση, η μία ανεστραμμένη (imperforate with double print, one inverted)**
- **χωρίς οδόντωση με διπλή/τριπλή εκτύπωση στη γόμα (imperforate with double/triple print on gum)**
- **χωρίς οδόντωση με διπλό πλαίσιο (imperforate with double frame)**
- **χωρίς οδόντωση με υδατόσημο (imperforate with watermark)**
- **χωρίς οδόντωση σε πορώδες χαρτί (imperforate on porous paper)**
- **χωρίς οδόντωση τυπωμένο και στις δύο πλευρές (imperforate printed both sides)**
- **χωρίς οδόντωση τυπωμένο στη γόμα (imperforate printed on gum)**

Δ.Π.

Στη ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΓΕΣΥ⁴ έλα κι εσύ

1. Αγγλοελληνικό γλωσσάριο γεωλογικών όρων

Εγκρίθηκε από το ΓΕΣΥ η ανάρτηση στον ιστότοπο της ΕΛΕΤΟ του **Αγγλοελληνικού γλωσσαρίου γεωλογικών όρων** της Ελληνικής Γεωλογικής Εταιρείας (ΕΓΕ), στο οποίο ενσωματώνονται και όλοι οι

γεωλογικοί όροι που υποβάλλονται στην Κρίση Μελών της ΕΛΕΤΟ, κατά τη συνεργασία των δύο επιστημονικών εταιρειών. Το γλωσσάριο είναι ήδη στη δεύτερη έκδοσή του (http://www.eleto.gr/download/Bodies/Geoterms_Glossary.pdf)

2. -driven → -ήλατος, -oriented → -στρεφής

Με αφορμή συζήτηση στο **Translatum** για τον όρο **process-driven** εξετάζονται οι αποδόσεις της ΜΟΤΟ για τα δεύτερα συνθετικά των αγγλικών όρων **-driven** και **-oriented** με τα ελληνικά ισοδύναμα δεύτερα συνθετικά: **-ήλατος** και **-στρεφής**. Οπότε:

-driven → -ήλατος

-oriented → -στρεφής

process → διεργασία

procedure → διαδικασία

process-driven → διεργασιοήλατος

process-oriented → διεργασιοστρεφής

procedure-driven → διαδικασιοήλατος

procedure-oriented → διαδικασιοστρεφής

Για λόγους γλωσσικής οικονομίας και αποφυγής της χασμωδίας τριών διαδοχικών φωνηέντων [ioi] το ΓΕΣΥ έκρινε ως προτιμώμενους όρους τους:

process-driven → διεργασήλατος

procedure-driven → διαδικασήλατος

3. Αποτελέσματα της Κρίσης Μελών αρ.11

Περατώθηκε η διεξαγωγή της Κρίσης Μελών Αρ.11, η οποία αφορούσε τον αγγλικό όρο **rhegolith** (αμερ.: **regolith**), που δημιουργήθηκε με βάση την αρχαιοελληνική λέξη **ρήγος** = κάλυμμα, και τον προταθέντα ελληνικό ισοδύναμο όρο **ρηγόλιθος**.

Στην Κρίση Μελών αρ.11 έλαβαν μέρος 10 μέλη και υποστήριξαν παμπηφεί την απόδοση **ρηγόλιθος**. Μετά την διαπίστωση, όμως, ότι στην ΙΑΤΕ, την διαδραστική βάση ορολογίας της ΕΕ (<http://iate.europa.eu/SearchByQueryLoad.do?method=load>), υπά-ρχει και χρησιμοποιείται και η απόδοση **ρεγόλιθος** και ύστερα από σχετική λεξικογραφική αναζήτηση, προέκυψε ότι ήδη από την αρχαιότητα υπήρχε, ως συνώνυμο της λέξης **ρήγος**, η λέξη **ρέγος** (βλέπε π.χ. Μέγα Λεξικό Δ. Δημητράκου).

Το ΓΕΣΥ, επομένως, δέχτηκε ως ορθές και τις δύο αποδόσεις: **ρηγόλιθος** ως προτιμώμενο όρο και **ρεγόλιθος** ως δεκτό συνώνυμο.

rhegolith, regolith → ρηγόλιθος, ρεγόλιθος

K.B.

«ΟΡΟΓΡΑΜΜΑ»

Το «Ορόγραμμα» είναι διμηνιαία έκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ) για την αλληλοενημέρωση των μελών της και ευρύτερου κύκλου αποδεκτών για θέματα της Ελληνικής Γλώσσας και Ορολογίας.

Ιδιοκτήτης: Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ)

Εκδότης: Κ. Ε. Βαλεοντής, Πρόεδρος της ΕΛΕΤΟ

Συντάκτες φύλλου: Κώστας Βαλεοντής, Δημήτρης Παναγιωτάκος

Εκδοτική Ομάδα: Κώστας Βαλεοντής, Θεόφιλος Βαμβάκος,

Άννα Νικολάκη, Κατερίνα Ζερίτη, Τάνια Βαλεοντή

Τηλέφωνα: 6974321009, 210-8662069

Ηλ-Ταχυδρομείο: valeonti@otenet.gr

Ιστότοπος: <http://www.eleto.gr/gr/orogramma.htm>

Γίνονται δεκτές συνεργασίες. Απαραίτητες προϋποθέσεις τα κείμενα να είναι σε επεξεργάσιμη ηλεκτρονική μορφή, σύντομα και έτοιμα για δημοσίευση δίχως να απαιτείται περαιτέρω επεξεργασία.

Τα δημοσιεύματα που προσυπογράφονται με αρχικά απηχούν τις προσωπικές απόψεις του/της συντάκτη/συντάκτριάς τους, το πλήρες όνομα του/της οποίου/οποίας περιλαμβάνεται στους συντάκτες του εκάστοτε φύλλου.

Τα θέματα των άρθρων της «ΓΩΝΙΑΣ ΤΟΥ ΓΕΣΥ» έχουν συζητηθεί στο ΓΕΣΥ και η δημοσίευση γίνεται ύστερα από απόφασή του.

Επιτρέπεται η αναδημοσίευση ή η αναπαραγωγή κειμένων του «Ο» με την υποχρέωση αφενός να αναφέρεται η πηγή των κειμένων και αφετέρου, προκειμένου περί ολόκληρων άρθρων, να εξακολουθήσουν αυτά να διατίθενται δωρεάν σε κάθε ενδιαφερόμενο χωρίς καμιά δέσμευση σε αντίθετη περίπτωση χρειάζεται άδεια της ΕΛΕΤΟ.

⁴ ΓΕΣΥ: Γενικό Επιστημονικό Συμβούλιο της ΕΛΕΤΟ